

II.

Om Afladsbreve til Kjærum Kirke.*Af John M. Møller.*

Dr. Henry Petersen har i Kirkehist. Saml. (3. R. II, 592) anført, at der blev udstedt Afladsbreve til Kværndrup Kirke 1393, 1394, 1396, 1419, 1433 og 1445, og denne saa tidlig bortkaldte lærde har saaledes sanctioneret en i vore Dage almindelig Antagelse. I Danske Atlas¹⁾ nævnes, at Kjærum Kirke fik Aflad 1390, 1393 og 1433, saa tre af de Afladsbreve, som nu henføres til Kværndrup, henførtes nok saaledes til Kjærum (1390 maa sagtens være en Trykfejl), og Vedel Simonsen²⁾ tilføjer efter at have omtalt Brevet af 1393 som givet til Kværndrup Kirke: »Der kan imidlertid være Tvivl, om det er Kværndrup eller Kjærum ved Assens, der ved dette Afladsbrev menes, eftersom sidstnævnte Kirke endnu 1549 skrives Kiærndropp«. Men allerede i Ann. Eccl. Danic.³⁾ tillægges de tre førstnævnte Afladsbreve Kværndrup Kirke; i Danske Atlas⁴⁾ fortælles, at sidstnævnte Kirke, »kaldet St. Laurentii Kirke«, i de katholske Tider fik megen Aflad, da Landets Indvaanere for samme ofrede Honning, Smør og Gryn, og

¹⁾ VI, 655.

²⁾ Bidrag til Odense Byes ældre Hist. I, 2, 77.

³⁾ II, 240, 243 og 250.

⁴⁾ VI, 716.

flere Forfattere have saa siden antaget, at alle de af Dr. Petersen nævnte sex Breve angaa Kværndrup Kirke. Jeg mener imidlertid at kunne godtgjøre, at slet ingen af disse vedkomme denne, men at de alle angaa Kjærum Kirke.

Navnet Kærhngedorp (1393), Kernethorp (1394), Kern-tindorp (1396), Kerndorp¹⁾ (1419), Kærndorp²⁾ (1433) og Kerndropp (1445) passer ikke godt paa Kværndrup, som 1348 skreves Qvernsdorp og 1462 Qverndorpe³⁾, men det passer særdeles godt paa Kjærum, som endnu i Slutningen af det 16de Aarhundrede kaldtes Kierndrop⁴⁾. Der er vist heller ikke nogen tvingende Grund til at antage, at Kværndrup Kirke er bleven ombygget og forstørret netop indenfor det Tidsrum, Afladsbrevene omfatte, hvorimod det saa godt kan passe med de factiske Forhold i Kjærum Kirke, at denne er bleven fornyet ca. 1419⁵⁾, og at den en Del Aar efter igjen er bleven udvidet⁶⁾. Herom kan der vel imidlertid disputeres; men jeg kan nu fremføre et Argument, som formentlig maa kaldes afgjørende.

I de tre første Afladsbreve⁷⁾ kaldes Kirken en Laurentiuskirke, ligeledes i det sidste Brev, hvor den betegnes som Ecclesia Parochialis Sti Laurentii Martiris in Kerndropp Fionie⁸⁾; i Brevet fra 1419, som vel nu kun kjendes fra Uddraget i S. R. D.⁹⁾, har det samme maaske været Tilfældet, og der kan jo forøvrigt ikke være Tvivl om, at

¹⁾ S. R. D. I, 323.

²⁾ Rørdams Histor. Kildeskrifter 2. II. 530.

³⁾ Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VIII, 256.

⁴⁾ Jac. Madsens Visitatsbog, udg. af Crone, S. 333.

⁵⁾ CLOCDXIX (1419) Severinus, Episcopus Tranquilliensis, Johannis Episcopi Otthoniensis in Pontificalibus Vicarius, Ecclesiæ Kerndorp litteras attribuit piaculares: & prid. Id. Maji, qvæ fuit Dominica Spiritus Sancti arguentis mundum de peccato, de justitia & judicio, renovatam ecclesiam consecrat (S. R. D. I, 323).

⁶⁾ Jvfr. Helma, Tufstenskirker, S. 108 f.

⁷⁾ Aftrykte i Ann. Eccl. Danic. I. c.

⁸⁾ I Følge velvillig Meddelelse fra Rigaarkivet.

⁹⁾ L. c.

der tales om samme Kirke i alle sex Breve. Men Kværndrup Kirke var indviet til Sct. Michael¹⁾, og det er saa ikke forsvarligt at slutte af Afladsbrevene, at den var indviet til Sct. Laurentius, at Hofman altsaa maa have været fejl underrettet, eller at den først var indviet til én Helgen og siden blev indviet til en anden, thi der maatte jo, hvis en saadan Slutning skulde være berettiget, først bevises, at Brevene angik Kværndrup. De angaa imidlertid Kjærum Kirke, thi denne var virkelig indviet til Sct. Laurentius.

I Kjærum Kirkebog (c: Kirkeregnskabsbog) for 1644—1675²⁾ findes der efter en ældre Regnskabsbog meddelt en Beretning om »Kierckens Breffue, Tienner och Landgille«. Denne Beretning, som ikke blot viser, at Kjærum Kirke er en Laurentiuskirke, men tillige bl. a., at Afladsbrevene have gjort deres Virkning, fortjener maaske at aftrykkes fuldstændig, og den lyder da saaledes:

Kierckens breffue.

1. Itt papirs breff, som er it tinguittne, vdgiffuet paa Bogherridtzting anno Mcdxci, liudendis 1491, att Jens Drud i Ebberup loed leese inden tinge tho sogneuitne, som vaar giffne paa Kierndrup sognesteffne, liudendis paa enn gaard liggendis i Saltoffte, som ehr giffuenn Sancto Laurentio till Kierndrup kiercke, och domeren och dannemend fand samme breffue och vidne ved macht at bliffue, till saa lenge att nogle bedere beuisninger kunde komme, att samme gaard sculle bliffue til for^{ne} kiercke.

2. It sogneuidne paa papir, vdgiffuet paa Kierndrup sognesteff anno 1491, liudendi[s], att viij gamle dannemend haffuer vundet, att ald den stund dem kand lengst mindis, siden Erich Andersen och hans hederlig hustru Kierstine Erichz salige gaffue den gaard, som Lauridtz Michelsenn nu i boer, till Sctj Laurentj kiercke och presten ibidem, da haffuer hand verit quit och frj till presten och kiercken.

¹⁾ Hofm. Fund. IV, 46.

²⁾ I Provinsark. i Odense.

3. It pergamentz breff, som er en bekiendelse, vdgiffuet anno Mcdlxx.

4. End itt pergamentis breff, lige saadant, vdgiffuet anno 1470, liudendis, att Werner Berthelsen, vebner till Skouffsgaarde, bekiende i det enne breff att haffue enn eng, kaldis Krogs eng, i det andet breff kaldis Brode eng, till leyie aff Kierndrup kiercke och schall giffue aarlig $\frac{1}{2}$ ørtte biug till schyld inden Kyndelmisse.

5. It pergamentis breff, som ehr itt tinguitne, vdgiffuet paa Bogherridtzting anno 1458, liudendis, att hr. Hermand, prest till Kierndrup kiercke, met kierckeuenger haffuer beuist inden tinge, att den eng, Madtz Andersen, Borgemester i Assens, hagde, som ligger ved Turup kiercke, hun hører met all rette till Kierndrup kiercke, som och staar indschreffuen i messebogen.

6. Itt pergamentis breff, som ehr itt tinguitne, vdgiffuet paa Bogherridtz ting anno Mcdlxvij, liudendis, att Per Andersen och . . . Drud i Ebberup haffuer met itt sogneuitne beuist inden tinge, att den eng, som ligger hoes Turup kiercke, vesten nest en jord, som kaldis Krogen¹⁾, som Nis Andersen, fordorm borgemester vdj Assens, haffde i willie och wenschab till leye, hør med alle rette till Kierndorp kiercke, huilcken en mand, heed Esborn Friis, gaff till kiercken for sin och sine forældris siele.

7. Itt pergamentes breff, som ehr vdgiffuet paa Bogherridtz ting anno 1529, liudendi[s], att Anders Hendrichsen vdj Kierndrup gaard, kierckeuenger, haffuer bodit loug paa loughedf paa en eng hoes Turup kiercke, kaldis Krogs eng, och for^{ne} eng er till dømbt aff domeren till for^{ne} Kierndorp kiercke foruden heffd och koestning.

8. Itt pergamentis breff, som er itt tinguitne, vdgiffuit paa Bogherridtz ting anno 1530, liudendis, att Jep Bendtzenn i Melbye haffr hafft itt wuilligt siun aff xii mend inden tinge, som vunde, att Krogs eng hoes Turup kiercke er itt stug och ligger vdj ingen mands maall och hør till Kierndrup kiercke.

¹⁾ Denne Benævneelse bruges endnu om Engen og Jorden, og Engen kaldes endnu Krogengen.

9. Itt pergamentis breff, som er vdgiffuet paa Bogherridtz ting anno 1529, liudends, att Per Andersen i Ebberup, kierckeuenger till Kierndrop kiercke, fick itt tinguitne, liudendis, att Per Madtzen gjorde loug paa loughefft paa en ager, som vender paa den vey, som løber till Raffne kiær, att den hør till Kiernstrup kiercke.

10. Itt pergamentis maglaugs breff aff Pauell Bang, borgemester, liudendis om nogen jord, hand haffuer i mag af prestens gaard jord, och presten haffuer i mag aff kirckens jord igien, vdgiffuit ao. 1564.

Kierckens tienner.

Niels Hansen i Ebberup giffuer aarlig af it bolige — iij ørtte biug.

Kierckens landgille.

Pauell Bang, borgemester vdj Assens, haffr dett bolig, som kaldis Kyllings bolig, som nu er affbrodt, vdj brug, som hannem er vnd aff Kongl. May^t, og giffuer aff jorden aarlig — iij ørtte biug.

Lauridtz Persen i Saltofft giffuer aarlig 1 ørtte biug aff sit bolig, som dog met rette maa schee hør til kiercken.

Mester Niels Saxtz¹⁾ i Assens giffuer aarlig vj schipr biug af Krogs eng.

Peder Jensen i Mælby i prestegaarden giffuer aarlig aff kierckens hollm — 8 β.

Simend Andersen i Mælby aff en ager aarligen giffuis — 5 β 1 alb.

Hans Hansen aff en ager i Cappels marck norden for Capellen — 4 β.

Jørgen Lauridtz i Abor samme aar af itt stycke jord — 10 alb.

Thomes Erichsen i Aborg samme aar — 10 alb.

Anders Jensen i Egerup giffuer 1 schip biug aff itt stycke jord i kierckemarcken, som ehr iij schipr land norden Manhøy, som Thomis i Egerup gaff til kircken, Madtz Pedersen jord paa den nørre side och Holens iord paa den synder side.

¹⁾ Mag. Niels Sass, Provst i Baag Herred.

Kierckens jorde.

Till det bolig i Ebberup, som kaldis Laantott, erre disse jorde.

Itt stycke, er ij schipr land, ligger norden Spydemous, Jørgen Madtzen paa den synd[re] side och Per Kimer paa den nørre.

Item ij schipr land ved Vdmouse, Jørgen Madtzen sønder och Per Kimer norden.

Item $\frac{1}{2}$ [tønde] land i den westre marck synden Ralfne kiers tofft, Lauridtz Drug paa den synder side.

Item en agger paa stackit sties lenge, er itt 4 schipr land, løber sønder och nør, Jørgen Madtzøn osten och Peder Erichsen paa denn vester side.

Item Anders Ibsen i Mælby haffuer it stycke jord, som Bendtz Tyggisen och Gregers Bull giffuer till kiercken, som ligger synden store Konehøy, Jørgen Laale norden och Nis Persen synden, och giffuer der aff aarlig 4 β ut supra.

Item end it styck bag mose i den vestre Meelby en $\frac{1}{2}$, ehr $\frac{1}{2}$ ortte land.

Dr. Helms, som skriver om Kværndrup Kirke¹⁾: »Fra Slutningen af 14. og fra første Halvdel af 15. Aarhundrede haves der flere Afladsbreve for denne Kirke, hvilken Biskoppens Vikarius indviede 1419, efter at den var bleven fornyet (*renovatam ecclesiam consecrat*). Kirken var da indviet til St. Laurentius«, — tilføjer meget betegnende: »Skjønt der ikke kjendes nogen Hjemmel for Hofmans Fundatsers Angivelse, at den har været indviet til St. Michael, kunde dens Beliggenhed nok gjøre det ikke usandsynligt, at den i en tidligere Tid havde været indviet til denne de himmelske Hærskarers Bannerfører«. Jeg haaber, at det herefter vil blive anset for afgjort, at Kirken i Kværndrup aldrig har været indviet til Sct. Laurentius, og at alle de omhandlede Afladsbreve angaa Kjærum Kirke, som virkelig er bleven indviet til denne Helgen.

¹⁾ Tufstenskirker, S. 110.